

Dr. H. Tuma: Triglavska skupina

(Dalje.)

II. Pristopi.

Vsi pristopi na Triglavsko gromado izhajajo iz ravno navedenih zarez in dolov.

Badjura v svojem kažipotu Na Triglav l. 1913 našteva dvanajstero pristopov: Iz Mojstrane po Krmi, Kotu, Pragu, Tomiškovi poti in Severni steni, iz Bleda po Krmi in Pokljuki, iz Bohinja po Uzkovnici,²² Vojah in Zajezeram', iz Trente po Komarju, Skoku in Kugyjevi poti. Po težkoči jih razvršča od lažjih do težjih: Krma, Voje, Pokljuka, Uzkovnica, Kot, Zajezeram', Kugyjeva pot, Prag, Skok, Tomiškova pot, Komar in Severna stena (pri tej ne loči dvoje pristopov: takozvano slovensko in nemško smer). Prišteti je še pot iz Trente ali iz Mojstrane na Luknjo in od tod »Čez Plemenice« (nemško: Bambergweg), ki se združi na »Za Planji« s Kugyjevo potjo, ter pot iz Vrat med Cmirom in Vrbanovo Špico čez Begunjska Vrata na Staničevo koč.

Ako razvrstimo navedene pristope po petero stopnjah težkoče, kakor so v nemški veleturistiki v navadi in sicer: lahko, srednje težko, težko, jako težko in skrajno težko, potem štejemo med lahke pristope one po Krmi, Kotu, Vojah, Pokljuki, Uzkovnici in Zajezeram'; za srednje težko: Kugyjevo pot čez Ruše, iz Vrat mimo Cmira v Staničevo koč, čez Prag in Tomiškovo pot, čez Skok, Komar in Plemenice; za težko čez Severno steno slovenska smer; za jako težko čez Severno steno nemška smer; skrajno težko turo po severni steni Špika in Jalovca. Znak skrajnosti leži v upotrebi posebnih tehničnih pripomočkov izven navadnih derez, plezalk, vrvi in cepina. Pristop od Kredarice, Aleksandrove koč in iz Za Planje na glavni vrh je šteti za težko turo, ne gledé na umetna zavarovanja.

Dr. Kugy je proti temu, da bi se pristopi imenovali po turistih; ima prav, zdi se rekordersko. Tako imenovanje naj bi bilo upravičeno le ondi, kjer ni domačega obornega²³ imena in le takrat, ko je dotični pristop našel in izvršil turist prvič in sam. Dr. Kugyjeva pot je bila že prej znana lovska pot Trentarjev »Čez Rušo« na Za Planjo. Od tod po južno zapadnem grebenu na vrh je ime Kugyjeva pot le toliko

upravičeno, ker se je ta pristop izvršil po njegovi iniciativi in v prvič, četudi z vodniki Trentarji. Enako je Tominškova pot bila znana kot lovska; vede čez »Kozje Dnine« pod Begunjskim vrhom.

Prvi pristop celoma po Severni steni so l. 1906. izvršili nemški turisti Domenigg, König in Reinl, radi trojnega imena je torej ime nemška smer umestno. — Drugi pristop celoma po steni se je izvršil po moji iniciativi l. 1910. Deloma, v gornjem delu do grape pod ledenikom, ga je izvršil že l. 1890. vulgo Štrukelj iz Trente, kot divji lovec; dolnji del, od poti na Luknji pod Glavo (pod Triglavom) 2316 m do grape pod ledenikom, sem proučil z daljnogledom raz Luknjo l. 1909. Istega leta je po moji iniciativi prelezal gorenji Štrukljev del vodnik Jože Komac p. d. Pavr; celo pot sva potem skupaj napravila avgusta l. 1910. Ta pot bi bila (toliko, kakor je Kugyjeva pot — Kugyjeva) moja pot; a prikladnejše je označevanje slovenska smer v nasprotju z nemško. — Imeni nemška in slovenska smer po severni steni sta se tudi že udomačili.

Ime »Bambergova pot« je docela neupravičeno. Dr. Kugyjeva in Tominškova pot naj pač ostaneta v dosedanji rabi; vsak turist se zaveda pravega pomena. Dr. Kugyjeva pot je dvojna, »Čez Skok« in »Čez Rušo«; imenuje se pa le druga po njem, radi tega bi zánjo rabil »dr. Kugyjeva pot čez Rušo«; ustregel bi s tem imenom na dve plati; ali pa — na kratko — samo slovenski »Čez Za Planjo«, ki pove končno smer. —

Pristope kaže gorska природа sama. Najpopolnejši sklon²⁴ Triglava je po planoti Pokljuka, ki se od rajde Draškega Vrha 2243 m in Debele Peči 2007 m proti vzhodu polagoma niža do robu nad Savo Bohinjko in do Blejskega jezera.

Po izkopaninah je najstarejša naselbina v Bohinju Srednja vas, v gorenji dolini, s solnčno lego in z debelo plastjo prsti. Po geologiji moramo trditi, da so bile doline po končani ledeni dobi močvirne, zablachene in zaprodene. — Prve človeške naselbine v Alpah niso bile po dolinah z vodnimi strugami, ampak so morale biti na solnčnih pobočjih in obronkih gor. To bi bila doba tamarjev²⁵, t. j. premakljivih, nalahko iz protja spletenih koč na zavarovanem mestu, od katerih naokrog so se pasle črede drobnice. Beseda tamar, ne-le po vseh Julijskih Alpah, ampak daleč na zapad do francoske meje in na jug do Toskane, kaže povsod na stara gorska prvotna bivališča pastirjev enega razu.²⁶

Poleg imena tamar enako značilna so gospodarska prvotna, zgolj planinska imena: medrje — okol za čredo; utro²⁷ — zavetni kraj, kjer živina postaja in je utrta zemljo; lepoče — kali, izkopane za pojenje živine; frate — seč protja za zimsko pičo.

Šele pozneje so se zasnivala sela in zaselki.²⁸ Vsa okolica tamarjev in sel nosi v Alpah zgolj slovenska imena; nikjer ni sledu

ne germanskih, ne latinskih in ne predlatinskih imen. Prvotna naselja smatram torej povsod v Julijskih Alpah za čisto slovenska, pred njimi ne najdem nobenega drugega sledú. Tako moramo smatrati, da sta v Bohinju najprej bila naseljena solnčni, lazni²⁹ obronek Uzkovnice in prostorna planota Komne. Od teh planot so bili zadnji vrhovi dostopni drobni, posebno kozam. Kozarji in ovčarji so bili prvi pionirji kulture v gorah. Povsodi v Alpah, Julijskih in drugod, ter po vseh Evropejskih gorah se je na lazni obronkih in planotah za njimi razvila prva poljedelska kultura.

Uzkovnica (Vozkovnica?) je ena najlepših solčnih obronkov Triglavske panoge proti jugu, sklonjena od Tošca 2275 m in Dražkega vrha proti gorenji Bohinjski dolini. Prvi pristop do Triglavske grmade je moral torej iti od Srednje vasi čez Uzkovnico, kakor je bil ta pristop pozneje prvi za turiste. Od solčnih staj³⁰ Uzkovnice vedeta dve pastirski in sedaj alpski stezi, na obeh straneh dolgega slemena,³¹ ki se dvigne nad Uzkovnico v šiji³² Pšince (pač Peščenec) na Mesново Glavo 1713 m (false Konjščica), na zelena Močila po slemenu do vrha Ramornjeka 2004 m. Na zapad po položnem gozdu do planine Trstje 1380 m skozi Čiprije³³ na planino Tošč (Tolstec), Dolenjo in Gorenjo 1784 m, v pobočju Tošca na Velo Polje; na vzhod po senčnatem, sočnem dolu Ribnice na planino Kónjščica 1483 m, če Klanec ter okoli pečnatega rebra Abanica od Vrha Ramornjeka dol do 1721 m čez Studorsko ali Prvo Jezero, čez Studorske Prevale 1893 m in Strpiše³⁴ na planini Tošč.

Na Uzkovnico vede iz Srednje vasi sprva kolovoz čez most Ribnice pod cerkvijo po klinu Tugaje³⁵ proti severozapadu na gozdno planoto Lom. Malo preden se prestopi na planoto, se odcepi na desno kratica, sedaj turistična steza po senčnem desnem bregu Ribnice »Skozi Potoke« na Uzkovnico.

Druga pot iz Srednje vasi gre po debru na levem bregu Ribnice, odtod strmo v vijugah po Puklovem Robu na prve staje na Šijeh, dialektično Šéh, skozi sočnati gozd Prehódi, na solčno, prostorno planino Praprotnico, odtod po kolovozu na levo v debro Ribnice čez most pod Uzkovnico na planino Konjščico.

Prirodna, tudi netežka pot vede od Bohinjskega jezera skozi vas Stara Fužina. Konec vasi je nekdanja mala graščina, sedaj šola v Vog-u, t. j. logu. Nad vasjo vede pot čez Hudičev most; ime je od zidarjev, ki so pred kakimi 50 leti zgradili most nad ozkim, globokim sopotom. Odtod čez fužinsko gmajno »Za Plánino« — valovita Obla Gorica — v grapo Suhe, preko nje na Ravno Brdo. Na levo v rebru šumi močan izvir Snédčice. Odtod naprej V Lozéh, kjer se dolina razširi v Voje, beseda, ki je pač dialektični izgovor za Loge.³⁶ Dolino zapira precej strm prag »Na Skali«. Desno pobočje

gori grede nad Vojmi so Vojšč Robi, nad njimi dolga polica gozda od Uzkovnice do pod Tošca: Trstje. Prvi skok v Skalah je Spodnje Počivalo, kjer stoji spomenik ponesrečenega planinskega vodnika Antona Grma. Drugi skok so Gornja Počivala, čez katera se prestopi na Vrtačo³⁷, s talnim studencem. Iz Vrtače na desno vede nekoliko krajša, a strmejša pot V Stopcih do Zagona 1824 m in odtod do sedanje Vodnikove koč. Iz Vrtač po dolu naprej ob strmem boku pod Krsteniškim Stogom 1874 m v Ukance, ime, ki jasno tolmači tudi enako v ozadju Bohinjskega jezera, t. j. »v koncu«.

Iz ozkega Ukanca se prestopi v Jurjevčevo Vrtačo, kjer je nekdam bil tamar. Odtod na desno čez strmi skok, vrh katerega vede ozka sodolina, pravzaprav niz kont, ki se imenujejo Razórji, v Malo Polje in Velo Polje, ki je najkrasnejša planina Julijskih Alp. Oboje je moralo biti nekoč jezero. Na dnu Malega Polja je še sedaj mlaka, ki ob deževju naraste v jezerce. Skozi Velo Polje žubori potoček, ki ponikne. Polje obdaja venec gorskih velikanov. Na sever Vel. in Mali Triglav z robom do sedla Konjske Planine 2020 m (po starem Triglavski Vogel), od sedla na jugovzhod po vrsti skalnati stožec Voklo, špičasti Cesar, čerasti Čikelman (bohinjski izgovor za Kikelman), kršni Virnar 2225 m, Bohinjska Vratca 1975 m, košati Tošč. Na zahod Šmarjetna Glava 2358 m, strmi Mišeljski ali krajše Mišelj Vrh 2350 m, pod njim Špranja in Koštrunovec. Proti jugovzhodu pa Prevalski vrhovi: Prevalski Stog 2075 m, Mišeljski Preval, Veliki ali Jezerski Stog 2040 m (od Velepoltjecev tudi imenovan Prevalj Vrh), Jezerski Preval ter Mali ali Krsteniški Stog 1874 m. Na jugu Mesnovec 1637 m, čigar ronek zapira dolino proti Vojam. Skozi Voje je najravnnejša pot z Bohinja na vrh Triglava.

Stara planinska pot je tudi vodila in vodi iz Stare Fužine ob Mostnici v grapo Suhe na planine: Pri Jezeru 1457 m, Dedno Polje 1470 m in Ovčarijo 1700 m; odtod čez Štapce 1857 m v dolino Zajezeram' ali kakor so jo Nemci imenovali Siebenseental; ali že prej od prvo imenovane planine na ono na Viševniku (Uševnik) okoli 1650 m čez Dol pod Studór mimo Črnega Jezera na opuščeno planino »Pri Beli Skali« in po dolu naprej do jezer pri Močilu, v sedanjo planinsko koč 1683 m »Pri Utah«. Triglavska koč ali Koča pri Sedmerih jezerih je oboje prevod imenovanj nemških turistov. Das Siebenseental je dolina Zajezeram' ali Jezerska dolina. Pastirski stan, ki je do sedemdesetih let stal ob dvojnem jezeru, se je imenoval »Pri Utah«; tako stari Bohinjci še danes imenujejo dvojno jezero. Tudi Triglavska jezera je nemško turistiško ime, slovenski pastirji so poznali le Jezersko dolino in posamezna jezera in sicer: pod Vršacem, pod Temenom, Rjava Mlaka, Zeleno Jezero, Veliko (Črno) Jezero ali Pri Ledvici³⁸, Pri Utah ali pri Močilu³⁹ in (Spodnje) Črno Jezero. Ves ta prostor so bili nekdam bogati, sedaj

le deloma še dobri planinski pašniki, ki so bili izkoriščani pač že pred tisoči let. Pot od Jezer je vedla čez prevalo (in ne sedlo) Hribaric v Velsko dolino. Po tej poti je iskal svojčas grof Hohenwart v družbi s pesnikom Vodnikom pristopa na Triglav, ko je došel do zadnjega jezera pod Vršacem čez Hribarice pod Mali Triglav.

Terminologične opazke.

²² Uzkovnica = vózkovnica — in ne Uskóvnica, od ozek, vozek. Da je to tolmačenje pravilno, sledi iz poročila geologa von Rosthorna, ki je bil l. 1828 na Triglavu in iz ust domačih vodnikov piše »Vóuskanza«, torej z naglasom na prvem zlogu in deblo voz. Tolmačenje prof. Levca in Pintarja sta filologično ugibanje, brez morfološke podlage.

²³ obor = begrenztes Gebiet, livada = Flur.

²⁴ sklon, tam, kjer se gora jame nagibati v pobočje, torej teme, sklon, pobočje, vznožje. Naklonina = Neigungswinkel. Klanec = defilé, Hohlweg, Gefälle; pot gre po klancu ali v breg. Rabil bi brežina za Böschungswinkel, dočim je ježa = Böschung kot napetost. Etimologično izhaja nemška Böschung iz Busch = torej pristna slovenska ježa, buschiges Gras, Breg v bistvu ni Ufer, ampak Steigung des Bodens.

²⁵ tamar = pastirska koča v višji legi; bajta, pojata = Blockhaus. Prof. Cvijić rabi pojaza za Hütte sploh; planinski stan = Almhütte; koliba = leicht gebaute Hütte, ki pač ni ne iz grškega, ne iz turškega; kójica = Hütte aus pyramidenförmig zusammengestellten Brettern; koča, prvotna beseda za hišo; uta je pač nemško Hütte, a ker je ta beseda le visokonemška in nje etimologija negotova, je dvomljivega izvora; ali pa je slovenska, kajti hudór je v Zadnji Trenti kozja štala. Bajta in koča sta namenjeni za prebivanje človeka. Koča je iz temeljnega pomena kot. Omenjam, da je laški in latinski casa iz italijanskega dialekta po Waldeju catia, torej slovenska koča. Kajža je iz nemškega Keusche, njo pa izvajam iz slovenskega koča; koča je torej temeljnega pomena za prvo evropsko kulturo, tolmačiti jo je le iz slovenščine.

²⁶ raz, razú, Rasse; Pleteršnik ima raz, eingezäumter Kreis, Strich. Korški pastir pravi: po razéh, über die Bergkanten. »Je slovenskega razú« = Charakter, Rasse; dočim pasma = Anzahl zusammengehöriger Fäden; pasmína, pasma, biologično Rasse. Pasma in Rasse sta etimologično nepojasnjeni. Rasse naj bi bilo ali iz arabske ras = Kopf, po mojem pa iz slovenskega raz, Strich, Art. Rabil bi raz, — ú Rasse po vnanjih in duhovnih znakih, pasma kot prirodoslovni termin.

²⁷ utro = utrta zemlja. Prof. Cvijić rabi utrta, utrta tla v nasprotju s pašnjo. V bavarsčini naletimo na Kuhlreien, v latinščini »na troiu«, »troi« = Fussweg. Meyer-Lübcke etym. rom. slovar pravi: »das Wort ist rätoromanisch, wohl vorrömisches; mislim pa, da je alpska — slovenska.

²⁸ selo, selišče, zaselek. Selo je pravzaprav area, Baustätte; selišče = Siedlungsplatz; zaselek, manjša skupina hiš, naselje; Ansiedlung = naselbina, Kolonie. Vas = Dorf — sociologična skupina, pomeni družno bivanje, selo zemljepisno. Avstrijski repertorij je ločil občino in sosesko, vas, selo, zaselek in samoto. Vas kakor nemški Dorf, etym. iz slovenskega trg, pomeni Zusammenkunft; tudi slovenski na vasi = öffentlich, vasovati, zusammenkommen. Srenja je glavna vas v občini, soseske so stranske vasi, selo manjše skupine hiš, zaselek par hiš, samota = posamezna hiša. Cvijić: »Balkanski Poluostrov«, str. 316, ima za naselje — pola-

ganje hišnega odra, svečanost naseljevanja v novo hišo, selišče = mesto, kjer so hiše, selo pa je bilo sprva bivališče zadruga okoli 20 hiš.

²⁹ laz, lazna, mesto v gozdu, v gori, ki je tako složno, da se lahko obdela, od tod drugotni pojem: »obdelan svet sredi gozda«, die Rodung. Lâzen, adj., leicht zu begehen; po Tolminskem: »svet je lazen«. Neumestno je tolmačenje (glej dr. Pečnik) iz nemškega die Lass, t. j. das freigelassene Grundstück. Tirolska bavarščina pozna der Lass — spuščalnica za drva in les. Lastnih imen Lazna, Laz je vse polno pri nas in daleč na zapad. Tarneller, »Hof- und Burgnamen«, ima »Hof am Lass«, torej zemljepisno »Na Lazu«. Štajerski dialekt Lassbrennen = gozd izžigavati, da se dobi laz. — Na Švicarskem Leis-alpe, dokumentarično iz l. 1220 še Lassalpe. Prim. našo planino »V Lazu« v Fužinskih Planinah.

³⁰ planina = Alm, staja = Maiensäss, t. j. pašnik na obronkih, v srednjih gorskih legah, kamor se žene živina spomladi in jeseni, dočim je planina v pašnji čez poletje. Okoli staj so navadno tudi letne njive; staje so prirejene za bivališče za cele družine. Cvijić ima za stajo največkrat pomen koliba, tudi stan, temeljni pojem pa je pač v Rezijski staji.

³¹ greben = Grat, sleme = First, prvo z raztrgano brdnico, t. j. Kammlinie, drugo s celotno. Brdnina = Kammhöhe; gorska brda, Kamm des Berges = »gora strmega brda«.

³² šija, Pleteršnik Nacken, Schräge; šijica (pl. t. šije), Kellerhals, Gewölbe als Selchraum, šije na ladji = Hals, šinjek = Halsstück. Šije — morfološko — se dvigajo iz sedla ali prelaza proti vrhu, t. j. Nacken des Berges. V Krnski skupini: Šije nad Prétovčami, t. j. Nacken am Durchschlag. Strme šijice pod vrhom pa se navadno imenujejo brežići; prim. Brežiče nad Bavšico s prehodom na Koritnico, i. dr.

³³ Čiprije, ciper, čibrije, kiperje, se zamenjava: čibrije = Lythrum salicaria, ciper = Epilobium montanum, kiprije = Epilobium angustifolium, čiprije = Senecio nemoralis. Temeljni pojem besede je: ostro dišče — in je v zvezi z besedo koprc = Fenchel, Dill; Angelica, Blutkraut (Lythrum Salicaria), grški »kopros« = gnoj, »kyperos« = Cypergras, Cupressus.

³⁴ Strpiše, pač od strpo; Pleteršnik ima stirp, strpel, unfruchtbar. Beseda gre k strup; potok Strpenica v Bohinju pod Žlanom = strupena voda, ker se rana ne celi, ako se brodi po njej. Strpišče torej unfruchtbarer Boden, strpanec, Cirsium erisithales, ker raste po strpi zemlji.

³⁵ Túgaje = klin, ki vede iz Srednje vasi na planino Lom. Domačinom je beseda že nerazumljiva. Utegne biti od tog, napet svet (Gelände) kakor Togóvnica, južna strmina vrha 2163 m pod Krnom, tudi imenovana Batógnica.

³⁶ Vendar ta razlaga (Voje = Loge) ni docela nesporna. Prevoje tudi v srbščini, glej prof. Cvijić = die Scheide. Tega pomena so brez družega Prevoje pri Lukovici. — Tudi Vojšć Robi bi ne kazali na Logé.

³⁷ krnica = Kar; rázor = Furche; konta = Felswinkel; vrtača, obel gorski dol ali trichterförmige Vertiefung, vrtača posebej lijasta dolina na Krasu. Vrtača pa pomeni tudi Drehkreuz im Zaume, Bergkrümmung »Na Vrtači«. Radi tega je rabiti terminološko za Kar le krnico, splošno za manjše globeli pa konta. Vrtačo bi rabil le za okrogle lijaste dole. Po Alpah se večkrat rabi za manjše vrtače ime vrt in vrtec. Prim. V Vrtéh nad planino na Prodih, Spodnji in Gornji Vrtiči pod Krnom in dr. Vsi vrti, vrtci so pečnate globeli.

Kotánja, ki se je jelo rabiti za Vertiefung, Loch, je morfološko Schlusstal: »konec doline« je široka kotanja. Pleteršnikova kotanja in kotanjica.

se mi zdi umetno tolmačenje. Kotanja je veliki kot v dolini. Za Grube imamo itak jamo in za Loch luknjo, torej recimo: lična jamica, ne pa kotanjica. Kočna je gora nad kotanjo, gora v kotu.

³⁸ Ledvica je podolgovata, ledvici podobna skalnata glava, severo-zahodno tik jezera. Glava je često lastno ime za Kopf, dočim je slovensko mogila, gomila še ohranjeno v bavarščini: Mugel, Mugelkopf, posebno tirolski smučarji jih poznajo.

³⁹ močilo, talni studenec; lokva, Quelltopf; lepoče, Alpentränke; kal, pravzaprav Felsspalte, preklana skala, v katero se voda nabira, prim. Kal, Monte Spaccato pri Trstu. Ime Kališče je vse polno razklanih vrhov, Calisciù, nad mestom Trento, Kal preklan vrh nad Komno. Tolmačenje Miklošiča kal za »Kot, Schmutz« je napačno; ta pomen je drugoten: v kalu se nabira blato; kalina = Rainweide, ne, ker ima črn plod, ampak ker raste ob kalih. Pomen temen, umazan pa imamo v deblu hal, ki pa ni po Miklošiču iz turškega, ampak je v slovenskem deblu halamoja, haloga, haloze i. dr. (Prim. sedlo Halabuja nad Rezijo, ital. Sella Buja).

Mlaka, travnik, katerega ob deževju voda zalije, poslovica: »iz mlake v lužo«; poščetina = Galle, kjer se voda iz tal cedi; virje, kjer voda iz tal posebno ob deževju vre. »V Mlakah« često ime za travnike z izviri.

(Konec prih.)

Dr. Rudolf Andrejka: V kraljestvu Ratitovca

(Dalje).

Škofja Loka, kakor jo gledamo iz Kranceljna, se napram slikam iz Valvasorjeve dobe ni mnogo izpremenila. Padlo je samo mogočno obzidje z vzdanimi stražnimi stolpi in izginila je cerkvice sv. Trojice, ki je stala malo na desno od mestne hiše. Mostu čez Poljanščico tedaj še ni bilo pri Puštalu, ampak zgrajen je bil višje gori, nekako tam, kjer je sedaj takozvani Hudičev most, ki pa ni za vozni promet. Najznačilnejši znanik je bil mestu, kakor še dandanes, Loški grad, a tedaj je bil njegov vtis mnogo mogočnejši radi orjaškega glavnega stolpa, ki so ga ostale gradbe obdajale kakor šibke kulise. Takoj za gradom pa je padla v oči gotška cerkev sv. Jakoba s svojim visokim gotskim zvonikom, rastočim izza cerkvene strehe, ki se je v poznejših stoletjih znižal in prekril z baročno streho.

Sicer pa je Škofja Loka, vsaj njen gornji del, ostala v bistvu taka, kakor je bila l. 1511. Dne 26. marca tega leta je namreč porušil silen potres dober del Loke; med drugimi poslopji se je sesul škofov grad, nunski samostan, hiša plemenitaša Kašparja Lamberga, hiša mestnega sodnika in mnogo drugih. Ta potres je mestu prizadjal tem huje rane, ker je bilo komaj 54 let preje od Jana Vitovca, vojvode Celjskega grofa Urha, v bojih s cesarjem Friderikom III. do tal požgano.

Od l. 1511. se je Škofja Loka nanovo in lepše kakor preje zgradila. Zgodovinske slike po Valvasorju nam kažejo podobo, kakršno je imelo mesto skozi 16. in 17. stoletje. Leta 1660. je sicer pogorel samostan in dne 19. avgusta 1698 je velikanski požar upepelil

ves Lontrg in okolico (60 hiš), a gornji trg, mestna župna cerkev, samostan in grad so ostali nepoškodovani. Iz hvaležnosti do sv. Florijana, ki je tedaj obvaroval glavni del mesta, so darovali Ločani cerkvi sv. Florijana v Sopotnici veliko votivno sliko, Materi Božji na čast pa so postavili l. 1751 na gornjem trgu, da jih trajno obvaruje kuge in požarov, na visokem stebru kip, obdan od kipov sv. Jožefa in sv. Antona.* V isti namen so pobožni Ločani l. 1750 zgradili v kapucinski cerkvi Materi Božji na čast že zgoraj omenjeno kapelico, kjer se še danes vrši prvo nedeljo po rožnovenskem prazniku veliko duhovno opravilo mestne župnije.

Škofja Loka se je pod brižinskimi škofi lepo razvijala. Bila je sicer, kakor poroča Valvasor, malo, a gosto obljudeno mesto. V njem je cvetela trgovina s platnom in kožuhovino, z železom in z živino, pa tudi obrt je bila lepo razvita. Obstojali so močni cehi kovačev in ključavničarjev, lončarjev, mesarjev, čevljarjev, krznarjev itd.

Kovaški ceh se je ohranil do danes, seveda v moderni obliki obrtnega društva. Še danes hrani v starodavni skrinji, zaprti s trojno ključavnico, stara svoja pisma. Na nedeljo po Sv. Rešnjem Telesu se zbero vsi kovači ter si volijo vsako leto svojega predsednika (mojstra). Po končani volitvi pijejo med malico iz starodavnega, umetniško izdelanega cehovskega vrča, ki ga skrbno hranijo kot znak svoje obrti. Tudi lončarski ali »florjanski«, potem mesarski in čevljarški cehi deloma še obstoje.

Ko je zacvelo fužinarstvo in železarstvo v Selški dolini, zlasti v Železnikih, se je moralo železo, ki se je tovorilo mimo Loke v Italijo, kolikor so ga rabili loški kovači, prepustiti le-tem v obdelovanje. Mimo Loke je vodila stara trgovska pot iz Nemčije in Koroške preko Ljubelja, Kranja, Bitenj in Crngroba in je držala po Poljanski dolini naprej preko Žirov na Cerkno in Tolmin, odnosno na Idrijo, Črni vrh, Hrušico in dalje v Vipavsko dolino, Gorico in Benetke, odnosno v Trst. Pot je bila krajša kakor ona čez Ljubljano, Vrhniko, Planino in Postojno, vendar tudi mnogo slabša. Ne smemo je niti od daleko primerjati s sedanjimi cestami — bila je le deloma slabo ohranjen kolovoz, deloma ozka, ob rekah in prepadih vodeča steza, komaj pripravna za ježo, nikar pa za vožnjo s težkimi vozovi. Zato se ni čuditi, da so po teh potih trgovci le tovorili in da so se pripravljali na pot po teh neobljudenih in čestokrat nevarnih krajih, kakor se danes pripravlja kdo, ki potuje po Albaniji. Posebno nevarna je bila okolica Crngroba, kjer so bili v samotnih gozdovih trgovci in potniki čestokrat napadeni in oropani. Nič boljše ni bilo v Poljanski dolini**

* Omenjeni kíp je pozimi l. 1922 podrl in polomil sneg. Ker je bil kamen, iz katerega je bil narejen, že ves preperel, ga niso mogli več popraviti in so ga odstranili.

** Glej Dr. Ivana Tavčarja povest »Kuzovci«.

Jos. Wester: Pred 100 leti na Triglavu (Rosthorn)

(Dalje.)

Vriskaje smo pozdravili jutro dne 17. julija, ki je obetalo, da nam izpolni naše srčno pričakovanje. Rano smo krenili iz Bistrice in se poslovili od svojih gostiteljev, ki so nam voščili srečno pot na tej nevarni hoji na gorskega velikana. V Srednji vasi je bilo skupno zbirališče naše družbe: bilo nas je šest potnikov, dva prav zanesljiva vodnika in še pet drugih pogumnih domačinov. Opremljeni z gorjačami, derezami in vsakršnimi pripravami, potrebnimi za tako gorsko hojo, smo hodili izprva po dokaj dobri cesti, ki drži do železnih rudnikov barona Cojza. Po dveurni hoji dospemo na planinsko košeno, ki jo imenujejo *Vouskanza*¹¹; tu smo se prvikrat ustavili, da smo se okrepčali in osvežili, zakaj vročina je hudo pritiskala. Odtod se je pot zložno vzpenjala preko planinskih pašnikov, dokler nismo dospeli do gozda na južnem pobočju gore *Dousta*.¹² Tu smo hodili po dokaj slabi, ob prepadih držeči stezi, ki pa drugače ni bila nevarna; seveda smo morali dobro paziti, da komu ni izpodrsnilo na gladki travi, ki se poveša čez rob te steze. Nato smo prekoračili suho skalnato grapo, odkoder smo krenili strmo navkreber skoz ruševje, ki se tu pričenja. Naporna hoja nas je bila že precej utrudila, tako da smo z veseljem pozdravili staj¹³ za drobnico; tu smo počivali in uživali krasen razgled na romantično Bohinjsko jezero, ki ga pretaka Savica (Bohinjska Sava). Z novimi močmi smo kmalu nadaljevali svojo pot, ki nas je vodila preko pečin, porastlih tu in tam z ruševjem in poedinimi krčljivimi visokimi debli. Končno pod večer dospemo na *Koinsko - planino*¹⁴ (*Pferde - Alpe*), enolično kotlino, ki jo obkrožajo strme, često navpične gole pečine iz belega alpskega apnenca, v mestoma zobatih in presekanih oblikah. Tu se dvigajo proti vzhodu *Ciclimar* in *Doust*,¹⁵ proti zapadu *Muschelvar*, *Brevo* in *Baba-Mariza*, proti jugu *Caesar*

¹¹ Uskovnica; gl. Tuma, Plan. Vestn. 1927, str. 77. (Prim. zgor. str. 149).

¹² Pač: Tolst = Tolstec, Tošč.

¹³ Bržčas na planini Veliki Tošč, ki jo omenja tudi Val. Stanič v svojem pofoptisu; gl. Plan. Vestn. 1924, str. 59.

¹⁴ Konjska planina je pač na vzhodnem obronku Velega Polja. Bržčas velja ime »Upole« za ravno kotlino Vel. Polja, dočim se je zvala naselbina pastirskih stanov na obronku Konjska planina. Vsekakor to ni sedanja Konjska planina, sedlo med Kredarico in Krmo.

¹⁵ Rosthorn, ki mu je bila slovenska govorica tuja, je imena vrhov zabeležil približno po sluhu: *Ciclimar* je bržčas Čikelman (Kikelman), vrh zap. od Vernarja, pomaknjen nad Krmo; *Caesar* utegne biti Cesar, vrh v isti skupini; *Muschelvar* = Mišelj Vrh; *Brevo* = Préval; *Stou* = Prevalski Stog. Kaj je *Baba-Mariza*? Po vrsti, kakor jo navaja Rosth., kaže na Evo, vrh v južni smeri; bržčas

in Stou, in proti severu štrlita Mali in Veliki Terglou navpik kvišku. Le malo drevja, večidel ruševje, se nahaja v tej dolini; tla pokriva vlažna prst črnica. Tu stoji deset majhnih planšarskih stanov, zvanih Upole,¹⁶ za nas prijazno nočišče. Ko smo svoja geognostična opazovanja dovršili in se obradovali ob oni divjeromantični sliki, smo zaužili skromno večerjo ter si kmalu po solnčnem zahodu, ki tukaj zgodaj nastopi, poiskali utrujenemu popotniku tako zaželeni odpočitek, po trije in trije v posamezni koči. Tu smo si ude otrli z žganjem, da se okrepimo za jutrišnjo hojo, se zavili v plašče ter se zarili globoko v nakopičeno seno. Tako smo upali, da nas bo zajel spanec vsaj za nekaj ur, kar nam pa, žal, tudi na tej planini, kakor večidel na drugih, ni bilo usojeno; zakaj mrzla burja, ki je pihala skozi špranje slabo zgrajenih sten, nam je dovoljevala le malo počitka.

Že o poltreh zjutraj smo vstali, zaužili nekaj požirkov žganja, ki je na taki planinski hoji zanesljivo najboljša pijača¹⁷ in smo ubrali pot na desnem robu doline proti zapadu, kjer smo se vedno navkreber vzpenjali, približno eno uro, po sledi slabe steze. Jedva se je pričenjalo svitati; treba je bilo v somraku oprezno paziti, da ne bi kdo zdrčal preko strmih sten. Kmalu krenemo proti severu. Pot je bila vedno strmejša, morali smo lezti zdaj prek grušča in proda, zdaj prek ploščatih skal, kjer že ni več ruševja in kjer le še redke planinske cvetke pričajo o skromni vegetaciji; dospeli smo do posameznih starih snežišč, ki so nam kazala nadaljnjo, vedno strmejšo pot. Grušča in mirja je pri vsaki stopinji več, tako da je hoja po kamenju, ki se izpod noge drči, jako težavna in utrudljiva. Često se ta grušč izmenjava s kamnitimi policami in velikimi snežišči. Zlasti le-ta so potniku na tej težavni hoji kaj všečna; saj so mu takorekoč počivališča, ki mu lajšajo vzpenjanje, zakaj stara, skoraj zamrzla skorja ne dopušča, da bi se noga pogreznila, obenem pa jo hladi. V tej divjini je eden iz naše družbe, ki mu je postala pot že pretežavna, zaostal ter se s tem odrekel užitku, če bi dosegel vrh Triglava. Pustili smo mu tovariša za družbo v tej puščavi; mi drugi pa smo nadaljevali svojo pot strmo navzgor proti severu, da smo končno dospeli do navpičnih nebotičnih sten Malega in Velikega Triglava.

Na tem mestu se je zazdelo, kakor da je nadaljnje plezanje nemogoče; zakaj le ena razpoka je v pečini: s snegom in gruščem napolnjen kamin, ki se vleče proti severovzhodu. Skozenj se je treba

je to zmedeno ime za Šmarjetno Glavo, ki pa se dviga, izrazito vidna, na zap. strani. Rosthorn je navedel imena le nekaterih vrhov, a še te je netočno razvrstil. Za razlago zgornjih navidez zagonetnih imen se zahvaljujem prijaznosti gg. dr. H. Tume in Rud. Badjüre. — W.

¹⁶ Tako se nazivlje Velo Poljë tudi v Bosijevem (Jacominijevem) popisu iz l. 1822. — Stanič piše: Belo Polé (Plan. Vestn. 1924, str 59).

¹⁷ Protialkoholiki se v tem z Rosthornom ne strinjajo. — W.

po jako strmi stezi skoraj s silo preplaziti, da prideš na malo sedelce v, gorskem hrbtu, odkoder se ti pokaže nadaljnja smer proti vrhu Triglava. Po sličnosti oblike se zove: Triglavska Vrata (das Thor des Terglou).¹⁸ Proti vzhodu in na zapadu zapirajo ta prelaz navpične stene; le proti severu, kjer je odprt, se nudi očem prost razgled in pod tvojimi nogami se ti razgrne Koroška.¹⁹

O tem napornem potu, kjer se okrene proti severu pa do »Vrat«, pripoveduje že Hacquet, da dela prosto ležeče in rušeče se kamenje hojo zelo nevarno, in res so kosi prožečega se kamenja prihrčali trem našim tovarišem tik mimo glave...

Ljubek užitek na tej vrtoglavi poti nudi mala spominščica (Zwerg-Vergißmeinnicht; Myosotis nana, Vill.), ki s svojim velikim višnjevim cvetom tudi nebotaniku pozornost zbuja. Hacquet jo je v Avstriji tu najprej opazoval ter jo kot *Myosotis terglensis* opisal in naslikal.²⁰ Ta lepa in redka cvetka se nahaja zlasti na poti do »Vrat«; doslej so jo našli le na Visokem Gollingu na Štajerskem in na nekaterih planinah v Tirolih.

Čeprav precej utrujeni, smo si privoščili tu nekaj trenutkov odpočitka in smo pustili vse, kar se je dalo pogrešati, kakor gorjače, torbe, plašče, na mestu; odložili smo suknjiče ter jih privezali vodnikom okoli pasu. Nekaj kruha v žepu, dve s kavliji opremljeni vrvi in nekaj smolenih kep (Pechrauchkugeln), ki bi zapaljene dajale znamenja, to je bilo vse, kar smo vzeli s seboj na nadaljnjo pot. Na zapadni navpični steni smo si morali iz odkrušenih skal zgraditi neke stopnice. Le tako smo mogli z rokami dosehati više štrleče pomole. Lezli smo po vseh štirih, drug za drugim, po hrbtu te stene. Ta naporna in težavna ekspedicija je oplašila še drugega člana naše karavane, da je tu zaostal; tudi temu smo pustili enega izmed naših ljudi za družbo.

(Dalje prih.)

Dr. Fran Ogrin: S Kamniških Planin

Lepa, veličanstvena je Gorenjska s pisanimi ravnici in z zelenimi šumami, s strmimi grebeni in nebotičnimi sivimi vršaci. Izpod njih šume bistre vode (Bistrice, Bistrice) z mogočnimi slapovi in ob njih so posejane bele cerkve, mični domovi, živahna sela. Posamezne točke, kakor Bled, Bohinj, Dovje, Kranjska Gora pa so še posebe oblagodarjene s krasoto.

¹⁸ Prvotno so imenovali ta tesna skalnata vratca »V stapci«. Gl. poročilo o Triglavskem vzponu Otomarja Bambergaj dne 7. oktobra 1870 v »Laib. Tagblatt« z dne 8. okt. 1870. Turistovski pot na Triglav je v l. 1870 in 1871. prvič nadelal vodnik šest iz Srednje vasi. — W.

¹⁹ Rosthorn, koroški fužinar, omenja najprej svojo deželo, ki pa ne leži v v. znožju Triglava, temveč onstran Karavank. — W.

²⁰ V pisu: *Plantae alpinæ carniolicæ*, 1782., str. 12.

Pa tudi naš Kamnik je posajen v središče pokrajinske lepote. Vedno in vedno ogledujem z istim uživanjem z Zapric (gozdnati hribček nad kamniškim kolodvorom) ravno Kamniško-Mengiško polje, ki s svojimi tratami in gozdički in z obrobujočimi nizkimi in višjimi hribi in gorami seza doli do bele Ljubljane. Kako se mu podajo vmes nabrane vasi in cerkvice! Spomladi je vse v zelenju, poleti pa valovi v zlatih žitnih pramenih.

Premotrimo pa pokrajino še s strmega Starega in Malega Gradu ali iznad Kalvarije! Med prvima si je izsilila Kamniška Bistrica tesen prehod; pod njima in dalje proti jugu in severu — med Žalami, Poljanami in Mokrinjskim gozdom, z daljnim ozadjem Male in Velike Planine ter še dalje mogočnih skladov Kamniških Alp — tu sanja starodavne sanje kranjski Ischl, K a m n i k. Pod teboj šumi Bistrica, skakajoč preko jezov in hiteč kakor živa srebrna nit. Bele, vijugaste ceste se ti smejejo na eni in drugi strani. Za mestom proti vzhodu se vije med gozdnatimi bregovi Tuhinjska dolina. Visoko gori te pozdravlja Sv. Primož in cerkvice na Selih. Proti severu se razprostira kotlina do Stranj in Stahovice pod izrastke Alp. Na malem rebbru stoji ponosni Mekinjski samostan, tvoreč z župno cerkvijo in župniščem mično skupino v eni vrsti; še dalje, ob cesti, se blišči mekinjska šola, a raz strmi holm stranska cerkev. Sem nazaj pa se ti kaže na podnožju holmcev kamniška smodnišnica, vsa ovita v drevje in zelenje, z značilnim zidom.

Posebno mičen je pogled na Kamnik s klančka izpred vile Sos, 10 minut iz mesta. Pred teboj kipi mesto s svojimi cerkvami, mogočnim gradom Zaprice in gradičem Trucburg (žalski gradič), oba in zadnje hiše že v bregu. Sredi mesta pa čepi skalnati Mali Grad z visoko, sloko cerkvico, razvalino in malim drevoredom. Mimo in preko njega pa ti plava oko na oddaljenejši Mekinjski samostan, na gozde, gore in planine.

*

Lep, čist dan. Meglene tančice se še vlačijo, a solnčnim žarkom že narašča moč. Krepko odrineva z ženo in že speva v breg proti Mali Planini. Višje in višje gre pot. Globoko doli se beli cesta skozi Črno, ozko dolino, koje južni in vzhodni, pa tudi severni robovi so zeleno porasli. Preko teh gozdnatih strmin — vrhovi dreves tvorijo gladko preprogo — paseš oko na Kamniško-Mengiški ravnini, ki ostaja s svojimi holmi in gozdički nižje in nižje. Večkrat pokuka proti nama cerkvice sv. Primoža, dokler je nimava — pri znamenju — pred seboj.

Na levo! Vzdig je neprijeten, zlasti po zadnjih kamenitih serpentinah. Odškoduje te pogled v daljno dolino s Kamnikom in z bližnjimi vasmí, ter na bele vijuge kamniško-mengiške ceste. Pod teboj

izza vršička gleda košček zvonika Sv. Primoža, preko travnatih po-
bočij Male Planine (zapadno) pa strmiš v temno modrino neba, ki je
polilo v davnih vekih s svojo barvo tudi nežne gorske cvetke —
modri encijan.

Na vrhu Pod Pasjo Pečjo! Ves venec Kamniških Alp, od Pla-
njave (zapadni del) do Grintavca in Kočne in dalje do Krvavca, kipi
v nepopisni lepoti in živi mogočnosti proti nebu. Jasne so kakor
steklo, da razločiš police in prepade. — Diven je ta gorski polkrog.
Toda naprej! da prideva še danes na Konja in dalje. Mimo Kisovca
jo mahava. Solnce peče, vendar zmanjšuje vročino prijetna gorska
sapica. Že naju pozdravljajo sivobeke kočje malo- in velikoplaninskih
pastirjev, kojih življenja in boj, opisanih v »Belem mecesnu«, sem
se nehote spomnil.

Proti poldnevu gre. Blažen, dobrodejen mir vlada vsenaokrog.
Tu ni avtomobilov, tu ne piska vlak; pozabljene so tudi dolinske
skrbi in težave, prevzame nas neizmerni planinski svet.

Zopet se diviš, gledajoč (zdaj z druge strani) na Kamniške
Alpe in razne vrhove proti vzhodu (Veliki vrh, Rogatec). Planjava
(2399) se ti kaže v vsej ogromnosti in Ojstrica (2349), ki je videti od
nje s Kamniške ravnine le ozek vrh, je izgubila na svoji vitkosti. Tam
čez ramena Kamniškega Sedla pa mežika Mrzla gora, pod katere
vznožje sva namenjena na odkritje spominskega križa Pavlu Šumanu.
Dočim pa je proti severu čista jasnina, je zastrta dolina (jug) z lah-
nimi meglenimi koprenami.

Po odmoru v koči na Veliki Planini kreneva dalje. Ta predel
te stori resnega in otožnega. Vsenaokoli belo kamenje, gola rebra
brez ptičjega petja, tiho, mrtvo. Le v dolinici pod teboj mulijo ovce
redko travo, meketajoč in žvonklajoč. Po obronkih stoje redke
smreke in jelke, kakor poražena, raztresena armada vojakov. Tu še
v zelenih, dasi močno zaostalih in ranjenih vejah, tam pa že napol
ali popolnoma suhe; tu so že na tleh, tam pa še stoje s srebrnimi
udi ravno pokonci, kljubujoč viharjem. Kako dolgo še? Tudi orjaki
padajo v življenjskem boju.

V tej gorski tragediji pa te dviga pogled na Alpe, te oživlja
pogled na Hude Konce (pol v sočnati travi, pol v drevesnem zelenju)
in na bistrške gozdove pod teboj. — Priroda pa se izpremeni, ko se
približaš mali planini Konjščica in zlasti Dolu. Drevje postaja buj-
nejše, Dol sam pa je odičen na gorskih robovih s svežimi smrekami.
Po trati se pase stranjska živina, pastirice same so se zatele pred
žgočim solncem v svoje kočje. Nerač se poslovíš od te prijazne gorske
dolinice (Dola), tembolj, ker gre pot strmo navzgor čez Erženik.
Toda, kdor se hoče voziti z gorskim Konjem od te strani, mora preko.
Steza vodi med gozdnim drevjem, smrekam se pozna po njihovi

grbavosti in gostimi vejami, da so zrasle v najhujšem boju z naravnimi elementi; tod se dvigava in dvigava kvišku. Žena že mrmra, ker bi rada čimprej pogladila Konja po njegovi razkuštrani grivi.

Slednjič na mestu! Še enkrat! Po nepotrebnem razupiti Konj (1803) menda danes ne bo slabše volje, kakor pred dvema letoma; saj je še vedno dobro okovan in z uzdo v trdem gobcu. In šlo je preko čeri in ozkih stez nad zevajočimi prepadi. Naslada je nama bil pogled na gozdnate obronke, sklanjajoče se nad udrtino proti Lučam, na drugi strani na gorsko zarezo proti Bistrici s strmimi, golimi stenami Konja in z zadnjimi, nepokritimi izrastki Dedca (proti Ojstrici). Vendar se mi zdi, da sva bila prav »na konju« šele, ko sva prišla že črez — Konja, in sva si se v vsem ugodju oddihavala na Presedljaju.

Nadaljnja pot na Korošico ob golih skalnatih rebrih — bila sva že 12 ur na potu in se je večerilo — nama je že presedala. Slednjič se je steza obrnila proti severo-zapadu, tam doli: zelenica in na njej v daljji vabeča kočica na Korošici. —

Drugi dan pa naprej! Oskrbnik skrbno pogleduje preko Zelejških špic in na Mokrico, ki je dobivala pokrivalo in nama že pred odhodom — ozračje je bilo nejasno — prorokuje dež. Nisva hotela prav verjeti, zlasti ker je solnce spotoma razpršilo megle in oblake.

Pot na Ojstrico! Tik pod vrhom so se nama zakopale oči globoko doli v jasno razsvetljeno, prelepo Logarsko dolino, na drugi strani pa na Okrešelj in Savinjsko sedlo, ovenčano s sivimi velikani od Turske do Mrzle gore. Kak pogled tja na Koroško polje!

Po odpočitku na vrhu nama pogled smukne mimogrede zopet v Logarsko dolino in na Okrešelj. Vzpenjava se po strmem, trdno zaraslem obronku vedno višje. Lepa hoja! Kar opazim, da se je nebo pomrenilo; veter piha čim dalje močnejše in kmalu kaplje — dež. Še enkrat zmagajo solnčni žarki in odpre se pred nama, kakor pričarana, široka planota, svetlikajoč se v deževni rosi in redkih sneženih lisah. Pa komaj prideva na vrh, se vsuje dež znova. Odslej je lilo in lilo ob silnem vetru; nič suhega ni ostalo na nama. Tudi poti sva težko sledila.

Naposled doseževa toli zaželeno kočico na — Kamniškem Sedlu. Topla postelj, vroč čaj, gorka juha — pa je bilo zopet vse dobro. Večer nama je minil v prijetni družbi; deževalo je naprej in turisti so prihajali mokri, vendar dobre volje. Ponoči je pa divjal vihar, kakor ga poznaš le v tej koči.

Tretji dan pa jasen in solnčen, vetra še dokaj! Ker nisva že sinoči dospela na Okrešelj, pohitiva zdaj tja. Tu je vse živo turistov, prispelih na omenjeno odkritje. Po končani slovesnosti jo ubereva nazaj na Sedlo. Jeze te dolgočasne, peščene serpentine pred vstopom v steno. Z nje občuduješ severne stene Planjave in Ojstrice, gledaš

proti Savinjskemu sedlu, na Logarsko dolino in daljno gorsko pokrajino. S Sedla še pogled doli proti domu in Ljubljani, nato pa zdržema skozi Bistrico do Korlne v Stahovici in končno šetnja v domači stan.

Josip Vandot: Fragment iz Martuljka

Martuljek... Že samo ime ti je nekaj čudnega in tajinstvenega; nehoti se umisliti v sivo davnino, ko je stopil v dolino naš prvi človek in krstil divji svet z imenom, zanj značilnim, nam nejasnim. Duh romantike veje nad vsem krajem; nekaj šepeče iz pritajenih kotov; poslušaj in v srcu ti je tako čudno, da bi se jokal in smejal obenem. —

Od postajališča se vzpne steza tukaj v hrib in vodi skozi smrekov gozd po tratinah, gosto posejanih z rdečimi močnicami; nekoliko strma je v početku, a ni naporna; zložno hodiš po prijetni senci. Tu in tam dospeš na ozko goličavo in se ozreš v dolino pod seboj. Tesno se stiskajo Rute tam doli k savskemurodu, onkraj katerega strmé vate gole, od solnca silno ožarjene pečine pod Srednjim vrhom. Vas pa sanja med drevjem in solnčnimi žarki; živega glasu ni iz nje, kakor da je izumrla sredi žgoče vročine.

Čez pol ure je že konec strme poti. Višina se nagne tu proti globokemu jarku. Tam doli šumi in hrumi nevidni potok Martuljek, ki se po njem imenuje ves kraj. Pot je kamenita in senčnata ter ravna, da si je lepše ne moreš misliti. Krog in krog se razgrinjajo prostorne trate, posute z močnicami in črnicami in so preprežene z živimi, mrzlimi vreli. Tu in tam skala, ki je pokrita s temno-rdečim ravšjem, s čigar vonjem je nasičeno vse ozračje naokrog. Pod tabo bobni silno, da se zemlja potresa. Globoko doli na levi strani je prvi Martuljков slap; očem ga zakrivajo košate, stoletne bukve. In greš dalje in dalje ob jarku, a divjega gorskega potoka ne vidiš nikjer. Pot vodi mimo gozdarske kočice in lepo urejenega nasada, kjer gojé drobčkane gozdne mladike in sadike. Od tu se zavije pot v kratko strmino. Ta se hipoma razcepi v dve stezi, kojih prva vodi za Ak tik do navpičnih sten Poldna in Široke Peči; druga krene med bukovjem naravnost proti Martuljkovemu jarku.

Že je blizu votlo bobnenje in bučanje; moker hlad veje iz jarka. Pot se obrne navzdol; zdajci stojiš na skalnati goličavi in vidiš vodo, ki se divje zaganja preko visokih, gladko oblizanih skal. Nad jarkom se pa vzpenja položna strmina, polna duplin, votlin in skritih brlogov, kjer je pred dobrimi petdesetimi leti še domoval Prkvatnjek, čudni medved, ki je strahoval in zabaval naše očance iz Rut in Borovške vasi. Preko vode je razpeta ozka, a varna brv, onkraj pa stopiš na gladko skalo, ki je spolzka zaradi pen, ki jih nanjo brizga razdivjana

voda. Hrumenje in bobnenje naraščata, da skoro ne slišiš lastnega glasu, če še tako vpiješ. A slap ti je še vedno skrit za skalovjem; samo na enem mestu vidiš ogromen curek, ki se zaganja odnekod iz nevidne višine. Od vsepovsod se usipajo nate debele kaplje; zdi se ti, kakor da stojiš sredi gostega naliva, ki so ga oblaki usuli nate.

Preko gladke skale se vzpenja steza do ozke, navpične poč, visoke do trideset metrov, a zavarovane z močnimi klini in debelo žico. Brez nevarnosti se popenjaš navzgor in si čez nekaj trenutkov na vrhu. Zdaj stojiš tik pod največjastnejšim slapom; lepšega in romantičnejšega ne premorejo naše planine. Voda sicer ne pada prosto z višine, ampak se vali po navpičnem žlebu sto in sto metrov globoko. Skrivna bojazen ti stiska srce, ko stojiš pod silno steno, ki se trese nad tabo; sunkoma se tresejo tudi tla pod tabo. Zdi se ti, da se zdajpazdaj odkruši to neznansko skalovje in se zavali s tabo vred v dolino. Ogromna množina vode bruha neprestano z nevidne višine in vrši in bobni in se peni krog tebe v strašnem srd, kakor bi poizkušala, da bi razjedla in razgrizla začrnelo skalovje, ki ji z divjim grohotom kljubuje že tisočletja.

Vsa okolica je čudna, plašna in neusmiljeno divja. Nikjer solnca ali izgubljenega žarka, ki bi vzdahnil nad to samoto in vsaj hip zaplesal po črnikasti skali. Mrak se razpreda krog in krog; kar pričakuješ, da se vsak hip prikažejo sence v peklu pogubljenih, ki morajo za kazen sredi slapa zajemati vodo, da si utešijo večno žejo. Dantejev pekel! Te stene, to vlago, te dupline, ki so kakor ustvarjene za vsakovrstne srednjeveške muke, ta žleb, napolnjen s sikajočo vodo — vse to je videl v vizijah v peklu poet, ki je bil v nebesih in v peklu domač. Ne začudil bi se, ko bi stopil Dante s svojim rimskim spremeljevalcem iz ozke špilje; glej, gori kraj slapa so se zasvetile njune dolge, bele halje — bel curek se je zaprašil iz korita, visoko je brizgnil in se razbil ob skali: čudne vizije je konec.

Sredi bobnenja razdivjane vode zaslišiš hipoma zamolklo, pretrgano rjojenje in brundanje. »Medved?« Saj je v davnih časih domoval po brlogih kraj slapa. Tam, v največji duplini, je stanoval Prkvatnjek, čudni medved, ki ga je proslavila rutarška pripovedka. Popolnoma si prepričan, da zdajci plane iz brloga in zadrvi po strmini. Za vratom začutiš mrzel curek, ki se počasi cedi po hrbtu navzdol, zazebe te in hočeš pobegniti preko ozke brvi. A že je utihnilo rjojenje in brundanje; voda se vali enakomerno po žlebu; samo sika še, kakor da pada nebroj razkačenih kač v globoki prepad.

A tudi sikanja je skoro konec; spet buči voda nad skalo, v nedoločnih glasovih razsaja in prepeva, a glasov ne moreš razbrati, če še tako natanko poslušáš. Počasi, le počasi prevladuje v tej zmedi čuden glas, ki sili vedno bolj v ospredje, da ga naposled razločno slišiš in razločuješ izmed vseh glasov, ki rjovejo po zaprti soteski. Ta

glas pa je skrajno otožen, zdi se ti tih, a je vendar tako glasen, da prevpije divje šumenje slapa. Prestrašen zreš v višino in pričakuješ, da vrže zdajpazdaj voda pred te razbito truplo nesrečneža. A ni ga od nikoder. Tožeči glas pa postaja vedno glasnejši in vpije dol k tebi.

In nehote se domisliš Kekljevega Orenca, mladega, stasitega rutarskega pobiča, ki je živel pred dvesto leti in je rad imel krasno dekle, ki je bivalo pri Citrarju v gornji kamrici. Ljubezen je bila med njima, da nikoli tako. A Bog ve, kako je bilo vse to, in Bog ve, zakaj se je zgodilo vse tako. Orenc je v tihi noči zasadil nož nesrečnemu dekletu naravnost v srce in je pobegnil v Martuljek. Živega ni videl nihče več. Šele na Belo Nedeljo so ga našli doli pod slapom; z razbito glavo je ležal med dvema skalama in voda ga je zibala sem in tja. Pa so vedeli, da se je Orenc v obupu in žalosti sam strmoglavil v prepad. In pozneje so pravili, da vpije vsako noč v slapu in obupuje. Toda tudi podnevi ga včasih lahko slišiš, kako toži in vzdihuje med šumenjem vode in kliče umorjeno ljubico. Klical in tožil pa bo vse do tedaj, dokler ga ne reši mlado dekle, ki se prostovoljno vrže v vodo, da jo strmoglavi v silni prepad.

Skoro si prepričan, da je otožni glas, ki vpije med mokrimi stenami, res Orenčev glas. Vodeni curek za tvojim vratom je mrzel kakor led in te prične skeleti po vsem životu. Pobožno se prekrizaš in vzdihneš: »Bog ti daj večni mir, nesrečni Orenc!« —

Mraz, ki je zapihal nenadoma po vsej kotanji, je tako silen, da ga ne preneseš; umakneš se po klinih navzdol, odkoder si bil prišel.

Ob gozdarski koči se vsedeš na trato med rdeče močnice, ki se smehljajo dobrovoljno krog in krog. Sredi gluhe tišine slišiš samo pritajeni, mladostni glas pastirice, ki pase nekje daleč in prepeva naivno planinsko pesem. Solnce razžarja gozdove krog tebe, blagodejni vonj po smrekovi smoli in duh rdečega ravšja sta razlita okrog tebe, da dihaš globoko in ti je v mišicah spet polno nezlomljivih moči. Preko mosta greš nad modrim Martuljkom; pot te privede v Jasene, na lepe senožeti, ki se raztezajo bohotno nad Martuljkovim jarkom. Dasi je trava že pokošena, se vendar razgrinja nad vsem krajem prijeten vonj vseh mogočih rož, ki cveto nevidne med grmovjem in skritimi brežuljki. Smrtna tihota te spremlja povsod, ki jo moti le skrivno bobnenje Martuljka, divjajočega med skalami nekje tam za stoletnimi hojami. Visoko nad tabo se belijo ostri vrhovi snežnikov, med njimi najvidnejši in najlepši strmi Špik, ki se dviga v nebo kakor ogromna piramida.

Senožeti je hipoma konec; začuden obstojiš na višini, ki vodi z nje steza med strmimi, nasekanimi skalami. V prvem trenutku te sicer nekoliko zazebe, ker se ti je prikazalo vse tako nepričakovano. Toda malo plezaš med skalami in se dvakrat ali trikrat zasučeš, palico močno zastaviš, pa se bliskovito podrsaš po gruščevju. In že si

doli ob Martuljku kraj enostavnih kmečkih mlinov. Lesen most je razpet čez divji potok in pot krene v samotni gozd tik ob rutarskem polju. Nasproti prihaja mlado dekle z jerbasom na glavi in nosi južino daleč kam. Rdeča lica se smehljajo, modre oči gledajo mirno in radovedno nate, pa te pozdravljajo. Že je mimo in ozreš se za njo. Pisano, izpodrecano krilce se sveti med zelenim, visokim resjem; od dekleta se razliva tiha radost po vsem gorovju. In ti je toplo pri srcu in sam ne veš, zakaj vprašaš: »Bi li rešilo to dekle Kekljevega Orenca iz zakletja v Martuljkovem slapu?«

A iz gozda ti odgovori dekletova pesem, ki se oglasi srebrno sredi zagorskega miru; njen odmev se glasi: »Čemu naj mi bo mrtvi pobič? Umrjem naj? Mladost je moja in ljubezen je moja. Planine so moje in planine ljubijo samo živa srca, da vriskamo in prepevamo. Če hočeš, pa umri — ti, sanjavi popotnik!«

Pesem žubori radostno skozi planinsko samoto; iz nje doni prešerni smeh. Urno pospešiš korake in se izgubiš med visokim žitnim poljem ...

Anton Boštele: Moji plezalni poizkusi in preizkusi

(Nadaljevanje.)

II. Hudi Prask, Rinka — Skuta in Brinškov kamin.

Solčava, 16. VIII. 1925.

Zjutraj sem v Celju videl zvezde. Vzduh je bil svež in megle so se trgale, ko sem čisto sam hitel z drhtečim srcem na jutranji vlak. Mirno so gorele cestne luči in korak je odmeval v temo ...

Paška vas! Zdanilo se je, a jutro je mračno in iz megle rosi. S hribov vabijo nedeljski zvonovi k jutranji maši. Po blatu in luži v Mozirje. Nazarje — dež-dež-dež. — Ljudje začudeno gledajo mokrega romarja s težkimi okovankami na nogah, z obilnim nahrbtnikom na ramah in s cepinom v rokah. V Rečici ujamem mašo, potem pa capljam trmasto naprej — v dežju in vetru — vse teče. V Ljubnem se preoblečem in posušim. Popoldne je dež ponehal.

Cesta je bela, izprana ... Za hip se prikaže jasnina. Savinja šumi. V pesem bi jo uklenil, njo in zelenotemne gozdove, drče in lazi, čeri in prepade! Lepa je pot, toda dolga. Pri Igli me dohiti mrak. Samo divji prelom Raduhe se beli nad sotesko. Čudovito je samotno romanje v noči po beli cesti skozi tesni proti Solčavi! Sam, čisto sam ... Pred leti smo šli takole zvečer ob luninem svitu: Silva, Mira in Vladi. Takrat sem jih prvič povedel v skrivnostno kraljestvo višin. In ostali so mu zvesti do danes. Je že tako: kogar so enkrat

planine privile na svoje kipeče prsi, tega ne izpusté več iz objema. Kakor kresovi gorijo in vabijo, vedno znova te kličejo, vedno nove lepote ti odkrivajo, neskončnosti pesem ti pojejo! Le nastavi uho in poslušaj! Če še ni popolnoma otopelo tvoje srce, potem bo tu vzplamtelo hrepenenje po zdravju in solncu, na vse boš pozabil in pohitel navzgor in boš eno s šumenjem macesnov in hoj, s kipenjem vrhov in z bučanjem slapov: gore in doli, gozdovi in vode, led in snegovi, strme meli in razklani vrhovi, zelenice in črede na njih, orel v sinjini in planika na strmi polici — hvalite Boga! Hvali ga človek, ker je veličastno storil in so čudovita njegova dela!

— — — — —

Polagoma pa prevlada topa utrujenost, noge pečejo in nahrbtnik tišči. Končno zamigljajo luči, fantovska pesem se oglašá. Solčava! Zavijem k Herletu in gospa Ana me sprejme ko lastnega sina.

Okrešelj, 16. VIII. 1925.

Savinja mi je vso noč pela uspavanko. Zjutraj me je pozdravilo solnce. Pri zajutruku sem se spoznal s Tonetom in Tonko. Sinoči sta prišla skozi Robanov Kot in danes sta namenjena na Okrešelj. Malo pred menoj sta odšla v pojoče jutro ob šumeči mladi Savinji.

Odhajam! Veselo opleta vrv po nahrbtniku. Pri izviru Savinje dojem Toneta in Tonko iz meglene Ljubljane. Gremo skupaj. — Solnce žge. — Nekaj posebnega je, kako se na gorah ljudje poznajo. Pridejo skupaj čisto slučajno, se pozdravijo po stari kmečki navadi, spregovorijo nekaj besed, potem pa se spomnijo, da bi se bilo treba predstaviti. Vse se zgodi brez prisiljenosti in osladnih formalnosti. — Spremljevalca vprašam, če imata za popoldne kak načrt. Priznata mi, da mislita na Mrzlo goro. Povem jima, da sem tudi jaz namenjen gori, in sicer čez Hudi Prask, ki je nekaka salonska plezarija. Tonka je za turo takoj navdušena, a Tone se nekoliko boji omotice; pa saj imam vrv. Ko jima povem, da sem skozi Hudi Prask že večkrat hodil, se odločita zanj, čeprav sta drugače solidna turista, ki hodita samo po zavarovanih in zaznamovanih potih.

Okrešelj! Lepota tisočkrat občudovana, vedno lepša spoznana! Pustili smo nahrbtnike v Domu in odšli.

Navzdol v suh jarek, iz njega po pastirski stezi čez kamenito drčo pod Praskom na desno; po travi in grmovju smo prečkali brez steze do prodnatega stožca (desni vstop v žleb!). Mi smo šli v levega, lažjega. Prevzamem vodstvo. Čez skalo v globok žlebič, levo iz njega na polico in prvi skok je dosežen. Sledi težavnejši del, ko je treba okobaliti trebušasto skalo z neznatnimi stopi in oprimki. V okovankah malo drsi; bos, oz. v plezalkah bi pa prešel to mesto igraje. Toda tudi tako gre. Trenje obleke ob skalo je res imenitna stvar! —

Zgoraj najdem lepe planike. Naprej gre po žlebu čisto lahko, samo na kamenje je treba paziti. Pod grebenom levo v pritlično borovje in na grebenu smo.

Odmor. Lep pogled v Matkov Kot in na Okrešelj. Tonka dobro hodi. Je prava planinka. — Po grebenu na levo. Mestoma precej zračno, a sicer nič težavnega. Zadnji stolp v grebenu obidemo levo doli, po trati na rob in čezenj po grušču in snegu na staro pot iz Matkovega Kota na Mrzlo goro. Celo pot pogled na divje stene, raztreskane žlebove in fantastične stolpe... Na vrhu smo našli vpisanih le malo obiskovalcev.

Odšli smo po običajni poti v Mrzli Dol.

Krasno jutro! — Malo sem omahoval, a potem se odločil za Turski Žleb in Rinko - Skuto.

Sinjina in solnce! Bele skale, bel sneg, radostno srce in obzorje v neskončnost. Nad Žlebom smo kuhali čaj in se solnčili skoraj predolgo. Pri razpotju na Rinko sem izpraznil nahrbtnik v skalno kotanjo. S seboj sem vzel v njem samo vodo in vrv. Cepin sem obdržal radi snežišč. Skokoma na Rinko! Na vrhu zavriskam. Tone in Tonka se mi zglasita globoko doli na stezi proti Streži. Če bom nagel, me bosta na Skuti počakala.

Gledam greben, ki mu naj za nekaj ur zaupam svoje življenje. Divje me gleda, posebno pod Skuto se zdi vse previsno. Tam nekje se je pred leti ponesrečil Petrič. Oh, kaj bi mislil! Če so prišli drugi, bom prišel čez tudi jaz.

Čevlje denem v nahrbtnik, pripravim vrv in se v nogavicah podam na zračno pot. Vstajajo spomini na ponesrečeni poskus pred leti, ko sva z Brankotom morala sredi grebena kapitulirati in jo ubrati naravnost navzdol po južnem pobočju, da sva prišla na stezo. Takrat sva hodila obuta; imela sva veliko navdušenja, a malo vaje. Sedaj, ko sem bos, gre čisto drugače, hitreje in sigurneje.

Prvi skok! Radi moralne opore se zavarujem z vrvjo, ki jo dam dvojno okoli skalnega pomola, tipaje najde noga stopinjo in šlo je. Sledi še eno izpostavljeno mesto, kjer si pomagam na isti način. Če bi presojal položaj popolnoma stvarno, bi moralo iti brez vsakega zavarovanja, tako pa... Tudi samota vpliva, da postane človek čez mero previden.

Sledi prijetno, a zračno plezanje. Globoko na desni valovi zelenkasti ledenik, na levi so Podi. Vse se kruši. Uboge noge!

Približno na najnižji točki grem levo (južno) precej nizko v steno, po krušljivih poličkah obidem navpične stolpe in splezam v škrbino. Tu je greben najnižji in najbolj oster — komaj decimetre širok. Na južno stran strahovito izpodrezane stene, na severno gladka strmina naravnost na ledenik, kjer zijajo preteče temne razpoke. Pred menoj se dviga nekaj metrov visok stolp (kakor top zob pri

žagi), na jug previsen, na severu skoraj navpičen in gladek. V smeri grebena vodijo nanj trije naravni stolpi — zelo zračno! Desno pod stolpom je mala razpoka. Poskusim po njej, pa je sploh ne dosežem. Zlezem po stopih stolpa, z rokami ga objemam, s koleni stiskam; na zadnji stopinji poskušam dotipati kak prijem, najti kako izboklino — nič — za dobro ped sem premajhen in še nahrbtnik me vleče nazaj v prepad. Neodločno visim, noge mi začnejo drgetati — nazaj moram. V škrbinici odložim nahrbtnik, ga navežem poleg cepina in položim tako, da bom pozneje oboje brez ovire povlekel za seboj. Drugi naskok! Kakor bi plezal na drevo; vse misli so osredotočene... in res! S pomočjo trenja premagam tisto ped razdalje in na stolpu sem. Malo bolj večš plezalec si osvoji stolp brez težave, toda položaj na vrhu je neznansko zračen. To je dobra vaja zoper omotico. Previdno se vsedem in potegnem k sebi cepin in nahrbtnik, potem pa si privoščim dražljiv užitek: pogled v globino na južni strani. Človek čuti, kako se mu stiska srce in zastaja kri, zona ga obliva, a vendar ne zapre oči, se ne umakne. Volja je vse in pogumno srce!

(Dalje prih.)

Obzor in društvene vesti

Predavanje. Dne 2. maja t. l. je predaval univ. prof. dr. V. Vouk iz Zagreba o Jellowstonu, deželi gejzirov in ugaslih vulkanov.

Predavanje je otvoril predsednik dr. Tominšek, pozdravljajoč predavatelja, ki živi in deluje stalno v Zagrebu, a je po domu sin naše lepe Gorenjske. Tudi g. predavatelj je uvodoma izrazil svoje veselje, da more kot član H. P. D. predavati v Ljubljani svojim ožjim rojakom.

Z živahnim, zelo zanimivim govorom je opisal naravne krasote, ki jih je imel priliko spoznati kot član velikega mednarodnega botaničnega kongresa v Newyorku, združenega z ekspedicijo v Jellowston, kjer se nahaja največji nacionalni park Amerike.

Američani so prvi ustanovili nacionalne parke, da očuvajo prirodno pristnost svojih najlepših krajev, ki je posebno v Ameriki vsled silnega razmaha industrije ogrožena. Takih parkov je v Ameriki 31, ki merijo po 5000 km²; Jellowstonski pa je največji in obsega 8000 km².

Jellowston je predvsem dežela gejzirov in ugaslih vulkanov; gejzirov je tukaj nad 60; od časa do časa bruhajo vrelo vodo do 60 m visoko proti nebu; vodo obdajajo bajni oblaki pare. S številnimi skioptičnimi slikami je predočil predavatelj še delujoče gejzire in razkazal značilne podobe že ugaslih. — Iz gejzirov izvirajoča vrela voda tvori majhna jezera, obdana z značilnim, le tam ustvarjenim skalovjem. V teh jezerih je proučeval živa organična bitja, najrazličnejše alge. Pokrajine gejzirov in ugaslih vulkanov tvorijo visoke, včasih do obzorja segajoče planote, včasih pa krajše, zanimivo obrobline kotanje. Pestre izpremembe, kakor smo jih mi vajeni v našem alpskem svetu, se nam tam ne prikazujejo. Toda drugi deli nacionalnega parka prikazujejo vse lepote in grozote visoko-gorskega sveta; posebno znameniti so Jellowstonski slapovi, ki so lepši od Niagarskih. — Videli smo v barvastih skioptičnih slikah tamošnje gozdove in posamezna drevesa — velikane, ki je preko njih že šlo toliko in toliko tisočletij.

Predočilo pa se nam je tudi sedanje življenje v velikem narodnem parku; zaščitene so tam vse zanimive živali; videli smo razne vrste medvedov, jelene, lose, bizone itd. Poedine vrste so se toliko udomačile, da se prav nič ne bojijo človeka.

Zanimivo je, kako se tam vrši promet tujcev. Tam ni krasnih nebotičnih palač, nego lične domače lesene hiše in hišice; tudi hoteli so preprosti, domači. Prenočišča so tako urejena, da lahko dobi vsak gost svojo leseno hišico z vsemi udobnostmi na razpolago. Uprava, ki je skoro izključno v rokah znanstvenikov in akademikov, ne dela posetnikom nikakoršne nadleže. —

Predavanje g. dr. Vouka je bilo za nas, ki najbrže nikdar ne bomo videli Amerike, nad vse poučno in zanimivo. Sprejeto je bilo z burnim odobravanjem.

Podravske podružnice v Rušah občni zbor za l. 1927 se je vršil 17. marca t. l. Iz tajnikovega poročila posnamemo, da je štela podružnica 118 članov. Rednih odborovih sej je bilo pet, razen tega pa več posvetovanj.

Dne 26. maja 1927 se je otvoril »Hlebov Dom« na Smolniku. To novo planinsko zavetišče na Pohorju leži ne samo na idiličnem mestu blizu Smolniške cerkve (868 m), odkoder je mičen razgled čez Kozjak, Slov. Gorice, na Zgornje-Štajerske planine i. dr., ampak je obenem važno turistovsko križišče. Zato je bilo potrebno, da je podružnica ustanovila planinsko postojanko. Hlebov Dom pa ni društvena lastnina; podružnica ga je vzela v najem od g. P. Skrbinjeka, ki se mu za popust zahvaljujemo. — Pri otvoritvi Hlebovega Doma je oskrbel Aljažev klub sv. mašo, prisostvovali so odborniki Marib. podr. s svojim načelnikom in zastopnika Mislinjske podr. V trajni spomin blagih, rajnih Hlebov, ki so sloveli daleč naokoli po svoji prijaznosti, gostoljubnosti in narodni zavednosti, se je to zavetišče krstilo na ime »Hlebov Dom«.

Zadeva ureditve plan. zavetišča na Pesku je za društvo odpadla, ker se je v Konjicah osnovala nova podružnica. Iz delokroga te podružnice smo si izgovorili točke: Veliki vrh, Trije Žreblji in Sv. Trije Kralji.

Večina potov se je nanovo markirala. Nove kažipotne table so pripravljene in se bodo spomladi postavile. Tudi kolodvor v Rušah dobi nove orientacijske table. Od tod bo tujec lahko prišel tudi do Mariborske koče.

V spominski knjigi v Ruški koči je vpisanih 4487 obiskovalcev. Med vpisanimi osebami je mnogo mladine, kar je vesel pojav. Še veselejše je dejstvo, da pri naraščajočem obisku pada konzum alkoholnih pijač in se popije namesto njih velika množina malinovca z navadno vodo, s slatino ali pa s sodavico, ki jo izdelujemo sami.

Ruško kočjo je oskrboval Miro Sernc, Hlebov Dom Tončka Dolinšekova v splošno zadovollnost. — Zavetišče pri Sv. Bolfenku pod Veliko Kopo se ne da dvigniti. Treba bi bilo v tistem kraju večje zgradbe, ki pa je sami ne zmoremo; v doglednem času se bo tam s skupnimi močmi zgradila Ribniška kočja. — Zimski šport se lepo razvija, Pohorje je v tem oziru že preživelo svoja otroška leta in dobilo svoj sloves. Dne 8. sept. 1927. leta smo obhajali dvajsetletnico Ruške koče. Vršila se je tedaj pri Ruški koči skromna, pa lepa slavnost. Ker je postala Ruška kočja premajhna, je odbor sklenil, da bo to prvotno stavbo razširil in povečal, ohranivši prvotni slog.

Iz blagajnikovega poročila je razvidno, da ima podružnica precej dolga; narastel je zlasti vsled nabave novega inventarja v Ruški koči in na Hlebovem Domu, vsled izdatkov za novo opremo v drugi gostilniški sobi in za novo streho na Ruški koči.

Na čelnik še poroča o delu v prihodnjem letu. Ruška kočja se bode razširila in se bo delo razdelilo na dve leti. — Na Hlebovem Domu bo treba

nadaljnjih popravil; v podstrešju se bo morala pripraviti še ena soba. V Šumiku bo potreba resnega in smotrenega dela; postaviti se mora tamkaj tudi pokrita veranda.

Lesjak.

Mislinske podružnice SPD občni zbor se je vršil dne 3. marca t. l. v Slovenjgradu. Zbora so se udeležili tudi nadzornik g. dr. Senjor in trije delegatje Prevaljske podružnice. Po nagovoru načelnika g. Druškoviča je podal svoje poročilo tajnik g. Schechel. Število članstva se je dvignilo od 73 na 103. Dom na Uršini gori, ki ga oskrbuje naša podružnica, je v letu 1927 posetilo 1453 turistov. Posebno je omeniti večjo skupino Hrvatov in izlet Nemcev iz Graza, ki niso mogli prehaliti razgleda in dobre oskrbe. Po blagajnikovem poročilu je bil denarni promet v preteklem letu Din 48.776. Prebitka je Din 10.335; vrednost podružničnega imetja koncem leta Din 18.134.83; vrednost inventarja na Uršini gori Din 22.310.59. Blagajnik poroča nadalje, da je podružnica od prevzema Doma na Uršini gori, ki je bil popolnoma izropan, izdala do danes za nadomestitev inventarja Din 22.000, za vzdrževanje poslopja pa krog Din 8.000. Razpoložljiva gotovina, kolikor ne tvori že nabranega fonda za projektirano zgradbo zavetišča na Veliki Kopi, se bo morala porabiti še nadalje za izpopolnitev inventarja, posebno posteljnine v Domu. Potem bodo pač umolknili sicer maloštevilni, a tem glasnejši nezadovoljniki, ki ne vidijo težkoč, s katerimi se podružnica že vsa leta bori.

Pri volitvah je bil izvoljen sledeči novi odbor: Za načelnika: g. Josip Druškovič, lesni trgovec, Slovenjgrader; za odbornike: gg. Kvac Ivo, prokurist les. ind. Triglav; Eiletz Franc, poštni upravnik; Luka Potočnik, vodja davčne okrajne oblasti; Sušel Ivan, davčni uradnik; Kavš Ivan, brzojavni mojster, vsi v Slovenjgradu.

Pri slučajnostih se je razvil razgovor med delegati Prevaljske podružnice in našimi člani glede prepustitve ene sobe v Domu na Uršini gori; zadeva se je prepustila v pretres novemu odboru; odločil pa bo izredni občni zbor. Novi odbor bo tudi v tekočem letu posvečal največjo pažnjo tukajšnjemu tujskemu prometu in oskrbi Doma na Uršini gori.

Dravinske podružnice SPD občni zbor se je vršil v Konjicah 24. marca 1928. Bil je to I. redni občni zbor, ki je bil zelo dobro posečan. Načelnik, sodnik g. Janko Müller, je pozdravil nadzornika podružnic, sodnega svetnika g. dr. Davorina Senjor-a, in se je članstvu zahvalil za vnemepolno zanimanje za društvo, bodreč k nadaljnjemu delu.

Nato je podal tajnik, gospod Ferdo Nardin, svoje poročilo in je pokazal, kako zelo potrebno je bilo, da se v jugozapadnem delu Pohorja ustanovi podružnica SPD. Ustanovljena je bila šele 28. julija 1927, a je dosegla do danes 120 rednih in nekaj izrednih članov. Društvo je imelo v času svojega polletnega obstoja 7 rednih in 2 izredni seji. Delovanje na zunaj je obstajalo dosedaj v markacijskem delu. Pota so se markirala vsa nanovo; deloma so to krasna izprehodna pota v neposredni okolici Konjic: n. pr. k razvalini Tattenbach $\frac{1}{2}$ ure, k razgledni skali pod Konjiško goro $1\frac{1}{4}$ ure, poldnevne ture iz Konjic čez Kumno v starodavni Žižki samostan, na Špitalič, sedlo Čaš in v Konjice $3\frac{1}{2}$ ure. Tura na Rogljo 1517 m, ki je iz Konjiške doline najbolj posečan vrh na Pohorju, se je izpeljala do Zreč 1 uro in do Sv. Kunigunde 1 uro, nadaljnje zaznamovanje tega pota se bo izvršilo najpozneje v spomladi 1928. S tem se bo tudi vzpostavila zveza Konjic s kočo na Klopnem vrhu. Poleg navedenega pota se bo v najkrajšem času markirala tudi pot iz Zreč čez Resnik na Rogljo. Markacijskega dela po jugozapadni strani Pohorja in po Kozjaku, ki ga vodi notarski kandidat g. Gajšek z drugimi člani, je še zelo veliko. Zaznamovala se bo tudi pot iz Konjic na Oplotnico in od tam na Veliki Vrh. — V bodočem poslovnem letu se bo tudi skušalo urediti vsaj ne-

kaj prenočišč (1 soba) za turiste v koči gospoda Hofbauerja iz Vitanja pod Rogljo, ali pa v koči g. Winterja iz Zreč, in sicer na Pesku pod Rogljo.

Blagajniško poročilo je podal gospod Franjo Lorber; podružnica ima po svojem polletnem obstoju že 6980 Din v gotovini. K tej lepi svoti v blagajni je pripomogel v največji meri planinski-lovski ples, ki se je vršil v lepo okrašeni (zasluga člana, gospoda poštnega upravnika Wagnerja!) dvorani Narodnega Doma.

Revizor računov, davčni upravitelj g. Suc, je predlagal blagajniku in odboru absolutorij s posebno pohvalo vestnemu blagajniku.

Nadzornik podružnic, gospod dr. Senjor, je nato pohvalil delovanje mlade podružnice in je podal obilo lepih nasvetov.

Izletniški vlaki s polovično ceno. Slovensko planinsko društvo opozarja, da se je vsled nove odredbe gener. direkcije moralo spremeniti dosedanje olajšave. Uvedlo se je novi vlak ob sobotah popoldne in pa dnevih pred prazniki, ki vozi iz Ljubljane ob pol 16. uri popoldne. Isti vozi iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice in pa Planice. Za ta vlak velja polovična vožnja (ne pa za onega, ki odhaja iz Ljubljane ob 14.40). Dalje velja polovična vožnja za jutranji turistovski vlak iz Ljubljane v Bohinj in v Planico.

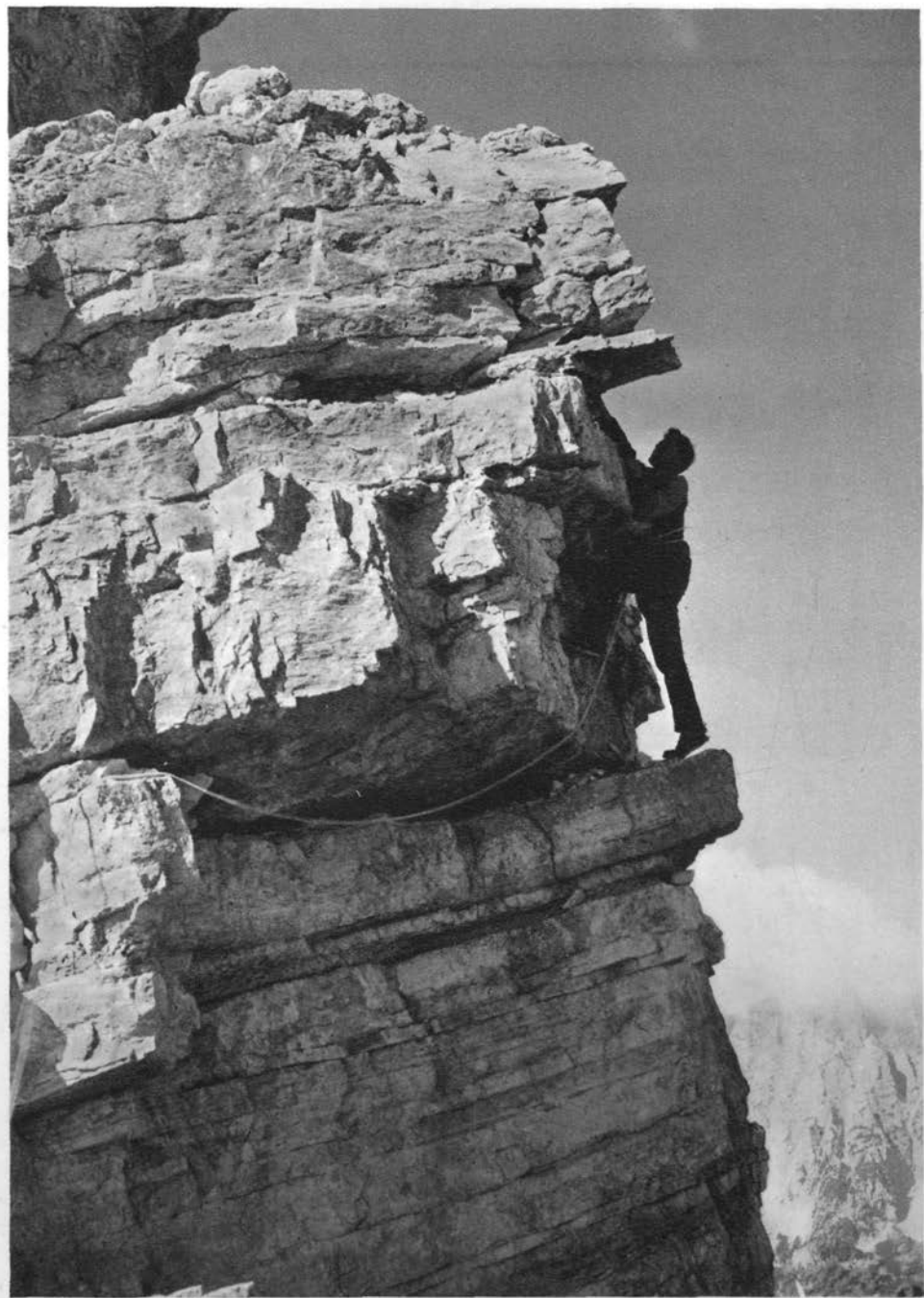
Za povratek v Ljubljano imajo polovično ugodnost sledeči vlaki: Vlak iz Bohinjske Bistrice ob 17.10 iz Planice ob 17 z odhodom iz Jesenic ob 18.40 in zadnji običajni vlak, ki odhaja iz Bohinjske Bistrice ob 19.04. Za Kamnik velja znižana vožnja s prvim jutranjim nedeljskim vlakom in z zadnjim vlakom nazaj. Za druge vlake smo še naknadno intervenirali, a do danes nimamo rešitve.

Naše slike: Škrlatica s Slemenom. — Najlepši prehod iz Vršiča v Planico tvori pot preko Slemenov. Je to kopa, ki se odcepi od Mojstrovke proti severu. Na eni strani pada v strmih skokih proti Planici, na drugi strani pa prehaja položno v visokogorsko kotanjo, ki obkroža Mojstrovko. Dostop na Sleme je lahek; iz Erjavčeve Koče na Vršiču pridemo tja v 1½ uri. Nudi nam pa enega najlepših planinskih pogledov. Proti jugu in zapadu ga obkrožajo strme stene Mojstrovke in Travnika; diven je pogled na Jalovec in Ponce, ki se nam kažejo tu v vsej lepoti. Proti severu pa je odprt pogled na Dobrač in zasnežene vrhove Dolomitov. Slika nam kaže pogled proti vzhodu. Izza planote vidimo Robičje, ki leži nad Erjavčevo Kočo. Za njim pa se vzdiguje Škrlatica s svojim predgorjem. Na desni strani vidimo začetek stene Mojstrovke.

Vsebina: Dr. H. Tuma: Triglavska skupina (str. 145). — Dr. Rudolf Andrejka: V kraljestvu Ratitovca (str. 151). — Jos. Wester Pred 100 leti na Triglavu (stran 153). — Dr. Fran Ogrin: S Kamniških planin (str. 155). — Josip Vándot: Fragment iz Martuljka (str. 159). — Anton Boštele: Moji plezalni poizkusi in preizkusi (str. 162). — Obzor in društvene vesti. Predavanje univ. prof. dr. V. Vouka (str. 165). Občni zbor Podravske podružnice SPD (str. 166). Občni zbor Mislinjske podružnice SPD (str. 167). Izletniški vlaki s polovično ceno (str. 168). Naše slike (na prilogi): Škrlatica s Slemenom.

»Planinski Vestnik« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto 40.-Din, za inozemstvo 60.-Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru S. P. D. v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomiňšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tomiňšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani).

Iz stene Mojstrovke

Fot. dr. Stane Tomlinšek